

انديشه‌های بين‌رديين

بررسی و تحلیل مهم‌ترین تحولات
منطقه‌ی غرب آسیا، حوزه‌ی دیپلماسی و سیاست خارجی
شماره ۹۲

گزارش‌های هفتگی

مهر ۱۳۹۷

اندیشکده راهبردی تبیین

مجموعه گزارش‌های هفتگی

بررسی و تحلیل مهم‌ترین تحولات منطقه‌ی غرب آسیا، حوزه‌ی دیپلماسی و سیاست خارجی

شماره ۹۲

وبگاه اندیشکده: www.Tabyincenter.ir

نشانی: تهران، اقدسیه، خیابان شهید موحد دانش، خیابان نسترن، پلاک ۳۲، واحد ۱۱

کد پستی: ۱۹۵۷۶۶۴۷۳۱

تلفن: ۲۶۱۵۳۳۲۹

نمبر: ۸۹۷۷۱۹۶۴

فهرست

- ۶ خلاصه مدیریتی
- ۸ مهم ترین اخبار و تحلیل های منطقه
- ۸ ۱- شبکه بازیگران در حادثه تروریستی اهواز؛ بازیگران عملیاتی
- ۱۰ ۲- تنش بی سابقه نظامی در روابط روسیه و رژیم صهیونیستی
- ۱۱ ۳- رئیس جمهور جدید عراق و مساله جدایی اقلیم کردستان
- ۱۳ مهم ترین اخبار و تحلیل های حوزه سیاست خارجی
- ۱۳ ۴- افزایش نیروهای آمریکایی در اروپا؛ افزایش بازدارندگی در برابر روسیه
- ۱۵ ۵- مخالفت اوپک و روسیه با افزایش تولید نفت؛ چالش برای آمریکا
- ۱۶ ۶- نخستین دور گفتگوی امنیتی منطقه ای؛ به حاشیه رفتن ایالات متحده

خلاصه مدیریتی

کثرت اخبار و سرعت بالای تحولات منطقه غرب آسیا موجب شد اندیشکده راهبردی تبیین تلاش کند در گزارشی ضمن طرح مهم‌ترین اخبار و تحولات منطقه، دلایل، اهداف و پیامدهای تحولات را به صورت هفتگی بررسی نماید. مبنای کار گزارش بر ارائه راهبردی‌ترین و مهم‌ترین اخبار و تحولات هفتگی قوام یافته است. علاوه بر بررسی اخبار و تحولات میدانی منطقه، پرداختن به اخبار و تحولات مرتبط با حوزه دیپلماسی و سیاست خارجی و ارائه تصویری مختصر از اهداف بازیگران این حوزه و پیامدهای این اخبار و تحولات، مقصود دیگر گزارش هفتگی اندیشکده راهبردی تبیین است.

عناوین مورد بررسی در این شماره:

مهم‌ترین اخبار و تحلیل‌های حوزه منطقه:

شبکه بازیگران در حادثه تروریستی اهواز؛ بازیگران عملیاتی

تنش بی‌سابقه نظامی در روابط روسیه و رژیم صهیونیستی

رئیس‌جمهور جدید عراق و مساله جدایی اقلیم کردستان

مهم‌ترین اخبار و تحلیل‌های حوزه سیاست خارجی:

افزایش نیروهای آمریکایی در اروپا؛ افزایش بازدارندگی در برابر روسیه

مخالفت اوپک و روسیه با افزایش تولید نفت؛ چالش برای آمریکا

نخستین دور گفتگوی امنیتی منطقه‌ای؛ به حاشیه رفتن ایالات متحده

مهم‌ترین اخبار و تحلیل‌های منطقه

۱- شبکه بازیگران در حادثه تروریستی اهواز؛ بازیگران عملیاتی

استان خوزستان از آن‌جا که کانونی‌ترین منطقه نظامی در دوران جنگ تحمیلی بوده و علاوه بر مجاورت جغرافیایی، از اشتراکات قومیتی با عراق نیز برخوردار است، از همان ایام، محل تلاقی سه گروه علیه نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران بوده است؛

۱. تجزیه‌طلب‌های عرب؛ اگرچه تاسیس برخی از این گروهک‌ها به پیش از انقلاب اسلامی باز می‌گردد اما با وقوع انقلاب و آغاز برخی حرکت‌های شورشی در استان‌های مرزی، آن‌ها نیز فعال‌تر شده و در پی هم‌افزایی با برخی گروه‌های همسو برآمدند.

۲. حزب بعث؛ با آغاز جنگ تحمیلی و حتی پیش از آن، صدام حسین و یارانش در پی یارگیری از داخل ایران بودند. عربیت و مجاورت جغرافیایی به‌همراه ضدیت با انقلاب اسلامی، حزب بعث را به گروهک‌های تجزیه‌طلب در استان خوزستان رساند. با سرنگونی صدام، اگرچه حزب بعث منحل شد اما هم‌چنان شبکه آن فعال است. این شبکه در اشغال موصل توسط داعش و قدرت‌گیری این گروه، نقشی مهم ایفا کرد. برخی بر این باورند که این شبکه در حمله به کنسولگری ایران در بصره دست داشته است.

۳. منافقین؛ پس از ورود منافقین به فاز مسلحانه در سال ۱۳۶۰ و عزل بنی‌صدر، عراق و مشخصاً پادگان اشرف - مابین بغداد و ایران - اصلی‌ترین پایگاه آن‌ها شد و پیوندی

مستحکم میان آنها و حزب بعث و استخبارات عراق شکل گرفت. شرایط جنگی در خوزستان به همراه مجاورت جغرافیایی، زمینه حضور خرابکارانه و جاسوسانه‌ی آنها در این استان را بیشتر از قبل فراهم ساخت.

پیوندهای اطلاعاتی وقتی شکل گرفتند، به سادگی از میان نمی‌روند به خصوص که طرفین این پیوند نیز کوچک‌ترین تغییری در گفت‌وگو خود نداده باشند.

نگاهی به سایت‌های برخی گروهک‌های تجزیه‌طلب عرب و سایت منافقین، همچنان بیان‌گر نگاه مثبت آنها به یک‌دیگر است. برخی سخنرانی‌های مریم رجوی در سایت‌های این گروهک‌ها قابل رویت است! البته منافقین اصرار دارد که بگوید بر سر تمامیت ارضی ایران، با تجزیه‌طلبان همراه نیست!

حزب بعث، مهم‌ترین حلقه‌ی وصل گروهک‌های تجزیه‌طلب عربی و منافقین بوده است. با توجه به این که هم‌چنان باقی‌مانده‌های این حزب فعال هستند، تداوم روابط امنیتی و اطلاعاتی آنها با منافقین و تجزیه‌طلبان بسیار محتمل است.

شبکه بازیگران احتمالا موثر در حادثه تروریستی اهواز، بازیگران دیگری نیز دارد. سه بازیگر مذکور بعلاوه تکفیریها عمدتا نقش عملیاتی دارند در حالی که در این شبکه، بازیگران سیاست‌گذار و پشتیبان هم وجود دارد. بازیگران عملیاتی عمدتا در پیوند با این بازیگران معنا می‌یابند. برای شناخت بازیگران سیاست‌گذار و پشتیبان، باید سطح تحلیل را منطقه‌ای و حتی فراتر از آن دید.

۲- تنش بی‌سابقه نظامی در روابط روسیه و رژیم صهیونیستی

طی روزهای گذشته، روابط نظامی و امنیتی روسیه و رژیم صهیونیستی، تنش بی‌سابقه‌ای را تجربه کرد. یک فروند هواپیمای ایلوشین روسیه در نزدیکی‌های لاذقیه، از سوی پدافند هوایی ارتش سوریه و با تشخیص غلط مورد هدف قرار گرفت. اما روسیه، سوریه را مقصر این حمله می‌داند و انگشت اتهام خود را با ادبیاتی شدید، به سوی رژیم صهیونیستی گرفته است. مسکو معتقد است جاگیری جنگنده‌های رژیم صهیونیستی و عدم اطلاع عملیات به روسیه آن‌هم در محدوده‌ای که بنا بر عملیات در آن‌جا نبوده، عواملی بوده‌اند که پدافند هوایی سوریه را ناچار به اشتباه در تشخیص هدف کرده‌اند. در این خصوص، چند نکته وجود دارد؛

تنش به‌وجود آمده روسیه و رژیم صهیونیستی، حداقل در پرونده بحران سوریه، بی‌سابقه است و می‌تواند ابعاد جدیدی در برداشته باشد.

آن‌طور که از اظهارات مقامات روسی بر می‌آید، مسکو درصدد واکنش به این رژیم است.

روسیه گفته است که سوریه را به سامانه S-۳۰۰ تجهیز خواهد کرد. اگر این وعده محقق شود، تغییری در سطح راهبردی در توان پدافندی ارتش سوریه ایجاد خواهد شد. سامانه‌های دفاعی سوریه اگرچه طی ماه‌های اخیر عملکرد موثری داشته‌اند اما به دلیل قدیمی بودن، از ضریب موفقیت بالا برخوردار نبوده‌اند. S-۳۰۰ می‌تواند این نقص

را تا حدی رفع کند. البته مسکو به خوبی از ارزش راهبردی این سامانه در منازعات رژیم صهیونیستی و محور مقاومت اطلاع دارد. لذا یک فرضیه این است که اکنون صرفاً در حال تهدید این رژیم است و در نهایت یا S-۳۰۰ را به سوریه نخواهد داد و یا اگر بدهد، محدودیت‌هایی در استفاده از آن اعمال خواهد کرد تا توازن قوا به طور جدی دچار تغییر نشود. روسیه در صدد مدیریت صحنه سوریه است و هرگونه تنش رو به افزایش میان محور مقاومت و رژیم صهیونیستی، می‌تواند این مدیریت را دچار خدشه سازد.

۳- رئیس جمهور جدید عراق و مساله جدایی اقلیم کردستان

سال گذشته، در چنین روزهایی، مسعود بارزانی که ریاست اقلیم را برعهده داشت، با پافشاری بسیار توانست همه‌پرسی استقلال اقلیم کردستان از عراق را برگزار کند. اگرچه این همه‌پرسی در نهایت موجب شد تا کردها خسارت‌های بسیاری را متحمل شده و موقعیت‌شان را به لحاظ حضور در مناطق مورد مناقشه با بغداد از دست دهند، اما حالا حزب دموکرات کردستان گویا در نظر دارد تا فرایند استقلال را این بار از بغداد عملی کند.

فواد حسین، کاندیدای حزب دموکرات کردستان برای پست ریاست جمهوری عراق، به تازگی گفته است که همه‌پرسی برگزار شده در سال گذشته، قانونی و مشروع بوده است. این باور او باعث شده تا برخی جریان‌های سیاسی عراق از جمله صدری‌ها خواستار اعلام موضع کاندیداهای ریاست جمهوری در خصوص جدایی اقلیم کردستان از

عراق شوند.

تا کنون، در تقسیم قدرت میان دو حزب مطرح حزب دموکرات و اتحادیه میهنی کردستان، قاعده بر این بوده که ریاست اقلیم از آن دموکرات‌ها و ریاست جمهوری از آن میهنی‌ها باشد. مرحوم جلال طالبانی و فواد معصوم هر دو از اتحادیه میهنی بودند و حالا این اتحادیه، برهم صالح را برای ریاست جمهوری معرفی کرده است. به نظر می‌رسد دموکرات‌ها با معرفی کاندیدا برای ریاست جمهوری، در پی امتیازگیری بیشتر در پست‌های داخلی اقلیم و کابینه دولت عراق هستند.

در صورتی که فواد حسین به نمایندگی از حزب دموکرات به ریاست جمهوری عراق برسد، این امکان وجود دارد که با نفوذ بارزانی بر او، بحث استقلال اقلیم دوباره برجسته شده و فضای عراق به سوی بی‌ثباتی میل کند.

مهم‌ترین اخبار و تحلیل‌های حوزه سیاست خارجی

۴- افزایش نیروهای آمریکایی در اروپا؛ افزایش بازدارندگی

در برابر روسیه

طی چند ماه گذشته، تعداد نیروهای آمریکایی در کشورهای اروپایی، افزایش یافته است. افزایش نظامیان آمریکایی در نروژ و آلمان طی یک ماه گذشته، سؤالاتی را پیرامون هدف و پیامد این روند، ایجاد نموده است.

تحلیل و ارزیابی

۱. اصلی‌ترین مأموریت و هدف حضور نیروهای آمریکایی در اروپا را می‌توان ایجاد بازدارندگی در برابر روسیه دانست. طبیعتاً هرگونه افزایش نظامیان این کشور نیز همین هدف را دنبال می‌کند.

۲. علاوه بر این، هنوز مشخص نیست که افزایش تعداد نظامیان، در قالب برنامه‌ی چهار ۳۰ (۳۰-۳۰-۳۰-۳۰) آمریکا انجام گرفته یا خیر.

۳. مطابق این برنامه - که حدود سه ماه پیش از سوی جیمز متیس، وزیر دفاع آمریکا پیشنهاد شد- ناتو باید این توان را داشته باشد که ظرف مدت حداکثر ۳۰ روز، ۳۰ گردان زرمی، ۳۰ اسکادران هوایی و ۳۰ خودروی زرهی را جهت مقابله با تهدیدات فراهم کند.

از آنجایی که در توان کشورهای اروپایی جهت تحقق این امر تردید وجود دارد، نیروهای آمریکایی در اروپا افزایش می‌یابند.

۴. همچنین، فرمانده نظامیان آمریکایی در اروپا، حدود ۳ ماه پیش، خواستار تغییر تمرکز بخشی از نیروهای آمریکایی از «مبارزه با تروریسم» به «ایجاد بازدارندگی در برابر روسیه» شده بود. در اسناد راهبردی ایالات متحده طی سال‌های اخیر نیز، روسیه تهدید بزرگ‌تری نسبت به گذشته تلقی شده است.

۵. نیروهای منتقل شده، نه تنها جهت افزایش توان رزمی، بلکه به منظور تقویت فعالیت‌های جاسوسی علیه روسیه به اروپا منتقل شده‌اند.

۶. افزایش تعداد نظامیان آمریکایی در اروپا، می‌تواند منجر به واکنش روسیه شده و با تقویت توان نظامی در مرزهای شرقی اروپا، امنیت آن قاره را به چالش بکشد.

۵- مخالفت اوپک و روسیه با افزایش تولید نفت؛ چالش برای آمریکا

در اجلاس اخیر کشورهای تولیدکننده نفت که در روزهای اخیر برگزار شد، این کشورها با افزایش تولید نفت مخالفت کردند.

وزیر انرژی ایالات متحده، طی هفته‌های اخیر، با سفر به روسیه و عربستان، سعی نموده بود آن‌ها را به افزایش تولید ترغیب نماید.

تحلیل و ارزیابی

۱. با خروج آمریکا از برجام، مرحله‌ی دوم تحریم‌های یک‌جانبه‌ی این کشور علیه ایران، به شمول تحریم فروش نفت، از آبان ماه سال جاری اعمال خواهد شد. بزرگ‌ترین نگرانی ایالات متحده در این رابطه، افزایش قیمت نفت در نتیجه‌ی خلأ ایجادشده ناشی از کاهش فروش نفت ایران است.

۲. تلاش‌های اخیر آمریکا جهت ترغیب دیگر تولیدکنندگان به افزایش تولید، در همین راستا بوده است. با این حال، به دلیل عدم توانمندی برخی بازیگران (نظیر عربستان) و مشکلات داخلی برخی دیگر (نظیر ونزوئلا)، امکان افزایش تولید در بلندمدت وجود ندارد.

۳. دست‌وپا زدن‌های آمریکا برای افزایش تولید دیگر بازیگران و جلوگیری

از افزایش قیمت نفت در حالی است که قیمت این محصول طی روزهای گذشته به بیش از ۸۰ دلار رسیده که بالاترین قیمت طی ۴ سال گذشته است. همچنین مطابق برخی پیش‌بینی‌ها، قیمت نفت تا اوایل سال آینده‌ی میلادی می‌تواند به ۱۰۰ دلار نیز برسد.

۴. ایالات متحده تا امروز از حداکثر ظرفیت سیاسی خود جهت کاهش صادرات نفت ایران استفاده کرده است و با توجه به آنچه پیش آمده، بعید به نظر می‌رسد توفیق چشمگیری در کاهش بیشتر فروش نفت ایران حاصل نماید.

۶- نخستین دور گفتگوی امنیتی منطقه‌ای؛ به حاشیه رفتن ایالات متحده

نخستین دور گفتگوی امنیتی منطقه‌ای، روز چهارشنبه، چهارم مهرماه سال جاری در تهران با حضور مقامات ارشد امنیت ملی کشورهای ایران، چین، روسیه، هند و افغانستان برگزار شد.

برگزاری این اجلاس، در نهمین کنفرانس امنیتی سوچی میان کشورهای شرکت‌کننده مورد توافق قرار گرفته بود.

تحلیل و ارزیابی

۱. کنفرانس‌ها و نشست‌های منطقه‌ای، نقشی مهم در ایجاد ترتیبات امنیتی نوین در مناطق گوناگون دارند.

۲. مهم‌ترین نکته‌ای که در گفتگوهای منطقه‌ای اخیر به چشم می‌خورد، عدم حضور ایالات متحده در آنهاست. از اصلی‌ترین هدف کنفرانس‌ها و گفتگوهای از این دست، ایجاد ترتیباتی بدون حضور و نقش ایالات متحده است.

۳. گرچه کنفرانس دیروز تهران با نام «گفتگوی امنیتی منطقه‌ای» تشکیل شده، با این حال تمرکز اصلی نشست عملاً بر افغانستان قرار داشته است. نکته‌ی مهم، حضور مهم‌ترین مقام امنیتی این کشور در کنفرانس است.

۴. به نظر می‌رسد حدود ۱۷ سال حضور نظامی آمریکا در افغانستان، مقامات آن کشور را به این نتیجه رسانده که برقراری صلح و امنیت با تکیه بر ایالات متحده در عمل به نتیجه‌ای نمی‌رسد و لازم است دولت افغانستان با کشورهای دیگر که از جدیت کافی در مبارزه با تروریسم برخوردارند به همکاری در این حوزه پردازد. به صورت هم‌زمان، تلاش‌هایی نیز در پارلمان افغانستان جهت اصلاح یا لغو پیمان امنیتی با آمریکا در جریان است.

۵. با این حال، قضاوت درباره‌ی نتایج نشست مزبور، نیازمند گذشت زمان است. نباید فراموش کرد که برقراری ترتیبات امنیتی در شرق ایران، نیازمند همکاری

کشوری چون پاکستان است که از نفوذی قابل توجه در افغانستان برخوردار است. حضور هند در ایجاد چنین ترتیباتی، می‌تواند چالشی برای نقش‌آفرینی فعال و مثبت پاکستان باشد که باید مدیریت شود.

کثرت اخبار و سرعت بالای تحولات منطقه غرب آسیا موجب شد اندیشکده راهبردی تبیین تلاش کند در گزارشی ضمن طرح مهم‌ترین اخبار و تحولات منطقه، دلایل، اهداف و پیامدهای تحولات را به صورت هفتگی بررسی نماید. مبنای کار گزارش بر ارائه راهبردی‌ترین و مهم‌ترین اخبار و تحولات هفتگی قوام یافته است. علاوه بر بررسی اخبار و تحولات میدانی منطقه، پرداختن به اخبار و تحولات مرتبط با حوزه دیپلماسی و سیاست خارجی و ارائه تصویری مختصر از اهداف بازیگران این حوزه و پیامدهای این اخبار و تحولات، مقصود دیگر گزارش هفتگی اندیشکده راهبردی تبیین است.

نشانی مادر شبکه‌های اجتماعی

@Tabyincenter

Tabyincenter.ir

نشانی پایگاه اینترنتی:

۰۲۱ - ۲۶۱۵۳۲۳۹

شماره تماس جهت اعزام سخنران: